

УДК 811.133.1(07)

Валентина Папіжук

**ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ
ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ
ЯК ТРЕТЬОЇ ІНОЗЕМНОЇ У ВНЗ**

У статті розглядається проблема навчання студентів французької мови як третьої іноземної. Наводяться приклади прийомів викладання іноземної мови в рамках комунікативного підходу до навчання. Створення реальних і уявних ситуацій спілкування на уроці французької мови з використанням різних прийомів роботи дає змогу активізувати комунікацію, використання аудіо- та відеоматеріалів поглиблює лінгвокраїнознавчі знання студентів. Актуальним є залучення в процесі навчання третьої іноземної мови автентичних матеріалів, що сприяє формуванню не лише комунікативної, а й міжкультурної компетенції.

Ключові слова: *методи викладання, третя іноземна мова, автентичні тексти, комунікативна компетенція, міжкультурна комунікація.*

Сучасна Україна і світ в цілому стрімко міняються на наших очах. Завдяки розвитку науки і техніки зникають поняття часу і простору. Зараз ми можемо спілкуватися з людьми, що живуть на іншому кінці планети і за лічені години здатні дістатися до будь-якої точки світу. Стираються всі межі, світ з замкнутих маленьких світів окремих держав перетворюється на єдиний взаємозалежний організм. Ми входимо в епоху глобалізації. Тому вже сучасне, не кажучи про майбутнє, суспільство вимагає від нас знання іноземних мов.

Питання про пошук ефективних шляхів навчання третьої іноземної мови у мовному вузі є на часі, оскільки з кожним роком все більше студентів мовного факультету вибирають для вивчення третю і навіть четверту іноземну мову. Завдання даної статті – розглянути дієві методи навчання студентів мовного факультету третьої іноземної мови (французької).

Вже більше десяти років активно досліджуються питання теорії навчання другої або третьої іноземної мови. Багато робіт присвячено питанням навчання іноземним мовам на базі мов національних груп або двом іноземним мовам через їх послідовне засвоєння (Н. Г. Аталаева, Д. Бончані, К. Н. Борисова, Т. Н. Чеваніна, 2008; С. Baker, 1993; RE Vann, 1996; J. Cenoz, 2000; Y. Matras and P. Bakker, 2003 та ін.). З'являються також роботи, що стосуються питань навчання багатомовності за допомогою одночасного навчання кількох іноземних мов, наприклад, стаття Н. В. Баришнікова, М. А. Бодоні або одночасне вивчення мов однієї

групи, як в дослідженні Х. Г. Клейна і Т. Д. Штегманн.

Введення третьої іноземної мови у ВНЗ означає, що освіта стає багатомовною: перша іноземна, друга та третя утворюють унікальне лінгвістичне явище – триглосію. Разом з тим, оскільки навчання будь-якій мові нерозривно пов'язане з культурою країни, мова якої вивчається, правомірно говорити про вивчення третьої іноземної мови як про феномен полікультурного навчання комунікативної діяльності.

Об'єктивно англійська мова є найпоширенішою серед мов, що вивчаються у вузі. Отже, в більшості випадків при організації білінгвальної освіти англійська мова – це перша іноземна, а в якості другої та третьої студенти можуть вибрати німецьку, або ж французьку.

З розвитком високих технологій, глобалізацією економіки і більш досконалою системою суспільної комунікації виникло питання про розробку нових методів викладання іноземних мов, більш дієвих і ефективних. На зміну звичному методу викладання за допомогою книг, вивченню граматики та виконанню однотипних вправ, читання і перекладу текстів (граматико-перекладний підхід) прийшла комунікативна методика. При використанні граматико-перекладного методу студенти вчать правильно перекладати з української мови на іноземну та з іноземної на українську, а також поглиблено вивчають граматику. Однак такий студент, який здатний ідеально перекладати тексти в письмовому вигляді, не може говорити іноземною мовою. Комунікативна методика ліквідує ці прогалини.

Сучасна концепція навчання іноземній мові вимагає комунікативної спрямованості: уміння спілкуватись з носіями мови, тобто мовою, яка вивчається, читати те, що написано, розуміти на слух те, що говориться в звичному темпі, говорити і писати так, щоб розуміли носії мови. Оволодіти комунікативною компетенцією на іноземній мові, не перебуваючи в країні, мова якої вивчається, досить складно. Тому одним із найважливіших завдань викладача є створення реальних і уявних ситуацій спілкування на уроці французької мови з використанням різних прийомів роботи, таких як рольові ігри, дискусії, творчі проекти, використання сучасних інформаційних технологій та ін. Не менш важливим є залучення студентів до культурних цінностей народу – носія мови. «Кожен урок іноземної мови – це перехрестя культур, це практика міжкультурної комунікації, тому що кожне іноземне слово відображає іноземний світ та іноземну культуру: за кожним словом стоїть обумовлене національною свідомістю уявлення про світ» [1, с. 25].

Навчання другої і третьої іноземної мови, будучи частиною загальної підготовки фахівців-лінгвістів, виконує також певні загальноосвітні завдання, спрямовані на розширення кругозору студентів, розуміння особливостей культури, пов'язаної з етнічними, геополітичними та іншими умовами, що пізнаються в процесі навчання іноземної мови та інших дисциплін [2, с. 23].

Тісний зв'язок і взаємозалежність викладання іноземних мов і міжкультурної комунікації очевидні. Мови повинні вивчатися в нерозривній єдності зі світом і культурою народів, які розмовляють цими мовами. Навчитися спілкуватися (усно і письмово), навчитися створювати, а не тільки розуміти іноземну мову – це важке завдання, ускладнене ще й тим, що спілкування – не просто вербальний процес. Його ефективність залежить від безлічі факторів: умов і культури спілкування, правил етикету, знання невербальних форм вираження (міміки, жестів) і багато чого іншого [1, с. 27].

Сучасне тісне культурне спілкування повернуло методика викладання іноземних мов на круги своя. Тепер викладачі прагнуть навчити практично використовувати наявний в запасі лінгвістичний матеріал. Зараз викладання третьої іноземної мови сприймається саме як засіб повсякденного спілкування з носіями іншої культури. Максимальний розвиток комунікативних здібностей – ось основне, перспективне, але дуже нелегке завдання, що стоїть перед викладачами іноземних мов. Для її вирішення необхідно освоїти і нові методи викладання, спрямовані на розвиток усіх чотирьох видів володіння мовою, і принципово нові навчальні матеріали, за допомогою яких можна навчити студентів вміння спілкуватися. При цьому, зрозуміло, було б неправильно кинути від однієї крайності в іншу і відмовитися від усіх старих методик: треба дбайливо відібрати все найкраще, корисне, що пройшло перевірку практикою викладання [1, с. 28].

Серед перевірених часом методик варто згадати про використання автентичних текстів для читання. Досвід показує, що для реалізації комунікативного підходу і ефективного навчання третьої іноземної мови необхідно відбирати автентичні тексти, що відповідають сучасним реаліям (автентичні інноваційні матеріали, що ілюструють іншомовний дискурс як досліджуваної французької, так і досліджуваних раніше іноземних мов). Відбір предметного змісту зумовлений рівнем знань і загальним кругозором студентів з урахуванням характеру тематики і культурного компонента, а також з урахуванням розвитку вмінь критично мислити, що допомагає у навчанні іноземних мов, а в майбутньому допоможе конструктивно спілкуватися, продуктивно вирішуючи проблеми, що виникають, і досягти успіху в міжкультурному спілкуванні.

Не дивлячись на майже повну відсутність розроблених вітчизняних методик навчання французької мови з використанням автентичних матеріалів, вони все частіше використовуються педагогами в процесі навчання. І необхідно якомога раніше починати навчати студентів сприймати звичайну, повсякденну іноземну мову. Загальновідомо, що чим більше носіїв мови (чоловіків, жінок, дітей) буде чути студент, тим легше він адаптується до індивідуальної манери мовлення [3, с. 152]. Для цих цілей активно використовуються навчальні автентичні матеріали до підручників *Vocabulaire en dialogues*, *Vocabulaire progressif du français*

(рівень A1, A2 і B1) видавництва CLE international. Використання таких аудіо матеріалів сприяє розвитку мовленнєвого слуху, що включає в себе не лише впізнавання цілого в контексті, а й розпізнавання лексико-граматичних форм. Хоч на першому етапі роботи з такими текстами (діалогами) студенти мають певні труднощі, однак, використовуючи лексичні опори (друкований варіант тексту), студенти вчаться розуміти природну мову носіїв, що робить процес навчання ефективним. При відборі текстів для навчання необхідно брати до уваги не лише зміст (відповідність темі, доступність), а й мовну форму (чи присутні тут мовні явища, які в даний момент вивчаються).

Одним із ефективних способів навчання міжкультурній комунікації є використання на заняттях автентичних відеофільмів. Фільм підбирається таким чином, щоб його зміст викликав інтерес і міг стимулювати мовну активність. Крім того, сценарій фільму може слугувати основою для створення на заняттях ситуацій, що імітують реальне мовне спілкування. Сюжет повинен мати закінчений характер, обсяг фільму – не більше 15 хвилин. Підбираються такі сюжети, які можуть бути в кінці переказані студентами. Виконуються наступні види вправ: «Хто це сказав?», «зіпсований телефон», рольова гра, опис героїв, вірно-невірно, тощо. Можна запропонувати студентам відповісти на запитання чи написати переказ серії в якості домашнього завдання. На другому році вивчення французької мови як третьої іноземної активно використовується французький навчальний відеокурс «EXTR@». Змістову основу 13 епізодів фільму складають історії, що відбуваються з молодими людьми, один з яких – іноземець і погано розуміє французьку мову. Присутність постійних героїв поєднує сюжети і сприяє концентрації уваги. Тренувальні вправи в кінці кожної частини призначені для закріплення мовних зразків, фонетичного, лексичного, граматичного матеріалу, країнознавчої інформації. Кожний із епізодів є відносно самостійним в плані змісту. Це дає можливість викладачеві самому визначати спосіб подачі матеріалу і можливість послідовного включення фрагменту в навчальний процес або використання окремого фрагменту залежно від комунікативної ситуації. Міжкультурна мотивація є адекватна соціальна взаємодія двох або більше учасників комунікативного акту – представників різних лінгвоетнокультур, що усвідомлюють свою «інакшість», «чужорідність». В процесі навчання французької мови як третьої іноземної студент розширює свою індивідуальну картину світу за рахунок прилучення до мовної картини світу носіїв цієї мови, до їх духовної спадщини, національно-специфічним способом досягнення міжкультурного взаєморозуміння [4, с. 47]. При цьому в свідомості студента здійснюється синтез знань як про специфіку рідної культури, культури першої, другої і третьої мов, так і про спільність знань про культури і комунікації. Саме за рахунок критичного осмислення чужого способу життя і здійснюється процес збагачення картини світу

студента.

Отже, використання комунікативної методики навчання іноземної мови слугує запорукою успішному оволодінню студентами третьою іноземною мовою (французькою). Використання автентичних текстів для читання та аудіювання сприяє набуттю студентами необхідних навичок для спілкування з носіями іноземної мови, автентичні фільми поглиблюють лінгвокраїнознавчі знання і дають змогу конструктивно спілкуватися, що в майбутньому сприятиме продуктивному вирішенню проблем, що можуть виникнути, і досягти успіху в міжкультурному спілкуванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация : учеб. пособие / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово/Slovo, 2000. – 624 с.
2. Барышников Н. В. Дидактика многоязычия: теория и факты / Н. В. Барышников, М. А. Бодоньи // Иностранные языки в школе. – 2008. – № 2. – С. 22–24.
3. Cicurel F. «La flexibilité communicative: un atout pour la construction de l'agir enseignant» / F. Cicurel // Le français dans le monde: Recherches et applications (Les interactions en classe). – 2005. – P. 145–164.
4. Coste D. De la classe bilingue à l'éducation plurilingue / Coste D. // Le français dans le monde, mai-juin 2006, n.°345 [consulté le 27 février 2008]. – Disponible sur le site : <http://www.fdlm.org/fle/article/345/bilingue.php>